

Klebsberg Kuno gróf ünneplése a Történelmi Társulatban.

A Magyar Történelmi Társulatnak mai közgyűlése tiszteleg a közgyűlések szokott jelentőségén. Nevezetessé tette azt Klebsberg Kuno gróf ünneplése és az ünnepelt elnöknek jelentős megnyitó beszéde.

Az ünnepség formája méltó volt a tudományos körhöz: történetíróink színe-javának munkájából tudományos emlékművet állítottak össze s azt adták át Klebsberg grófnak.

Az elnöki megnyitó Széchenyi István életművének mesterei rajza mellett jelentősége felhívással fordul a vagyonosokhoz, kötelességüknek mondva, hogy a magyar kultúra mai szorongatott helyzetében siesse senek annak mecenásai módon való támogatására: *Ha a vagyon ezt nem teszi meg magától, akkor kényszeríteni fogják rá.*

A közgyűlés lefolyásáról alábbi tudósításunk szól:

A Magyar Történelmi Társulat ma délután 5 órakor tartotta a Tudományos Akadémia üléstermében ezévi rendes közgyűlését. Diszes és előkelő közönség jelenlétében. A közgyűlésen megjelent József Kir. herceg is, továbbá résztvettek: Klebsberg Kuno gróf, Torma Cecel, Seifert József Béla, a nemzetgyűlés elnöke, Berzeviczy Albert, a Tudományos Akadémia elnöke, Balogh Jenő v. b. t. t. az Akadémia főtitkára, Zsitvay Tibor, a nemzetgyűlés alelnöke, Ugron Gábor, Karafy Jenő, Szentmiklóssy József, a Pázmány Péter Egyetem rektora, Tóth Lajos és Kertész K. Róbert államtitkár, Nemes Antal c. püspök, Némethy Károly v. b. t. t. Graeff Jenő, Maday Gyula nemzetgyűlési képviselő, ifj. Wlassics Gyula báró, Némessy László, Ifj. József, Gerevich Tibor, K. Kovács Gyula, Heller Farkas, Korniss Károly, Szadeczki-Kardoss Lajos egyetemi tanár, Lukinich Imre dr., Felicides Román és még számosan.

Az elnöki megnyitó.

A közgyűlést Klebsberg Kuno gróf elnök nyitotta meg hosszabb beszéddel, melynek során a többi közölt a következőket mondotta:

— Széchenyi centenáriusának jegyében élünk. A Történelmi Társulat arra a meggyőződésre jutott, hogy a tettek nagy emberének emlékéit csak tettel ünnepelheti meg. Ezért elhatározta a társulat, hogy a centenárius alkalmával kiadja Széchenyi műveinek teljes nemzeti kiadását. Ma öt kötet jelent meg és még további két kötet van sajtó alatt s ezek együttesen harmad részét képezik a husz kötetre tervezett munkának.

— Ha Széchenyi életét és működését nézzük, úgy látjuk, hogy az három szakra, három nagy porra oszlik, amelyet változó ellenfelekkel vívott. Három első munkájában: a Hítelben, Világban és Stádiumban a konzervatívokkal szállt szembe s a haladás útjára igyekezett a nemzetet vezetni. Ebben a porban Széchenyinek volt igaza.

Második nagy perét Széchenyi Kossuth Lajossal vívta, mert attól félt, hogy a reform mozgalomnak Kossuth olyan gyors iramot fog adni, mely felelőtlenül vezet a forradalomhoz. A szabadságharc tényleg kedvezőlen eredményhez vezetett. Az Isten a szándékok fölött és itél, a politika azonban csak az eredmények után. Az eredmény kedvezőtlen volt, tehát Széchenyinek itt is igaza volt.

Harmadik perét Széchenyi az osztrák abszolutizmussal szemben vívta. A rendszer porbaomlott, elkövetkezett a kiegyezés és ma már nyilvánvaló, hogy Széchenyinek e harmadik perében is igaza volt.

Ritkán jut embernek osztályrésze az a nagy elégtétel a Gondviselésből, hogy mind a három nagy akciója, amelyet életében vívott, utólag teljes igazolással végeződik. Széchenyi európai volt és e mellett a leglátványosabb hazafi. Széchenyi nagy mecenás volt és ezzel kapcsolatban foglalkozni akarok avval a kérdéssel, hogy mi a mecenás és mi az írodalomban, tudományban és művészetben a kulturpolitikus, milyennek kell lenni a jó mecenásnak és a kulturpolitikusnak.

Kétféle mecenás van, az egyik olyan, hogy egyéniségének bélyegét tulságosan rá akarja nyomni korára, a másik nem bízik magában, csak adakozik. A helyes megoldás a középben van, sem a saját véleménynek minden áron való erőltetése, sem a teljes közönyösség nem vezethet előnyökre. A mecenásnak pénzén kívül még kell valamit hozzáadni az akcióhoz, hogy a névre érdemes legyen. A magánmecenás akkor cselekszik helyesen, ha követi és bízik is a maga ízlésében. Állami kulturpolitikusnak egészen más a feladata, ő nem a saját anyagi eszközeivel veszi igénybe, hanem az

állam anyagi eszközeivel dolgozik. Nincs tehát joga arra, hogy a maga ízlését szuverénnek állítsa oda és rákötödjön a kor művészetére. A kulturpolitikusként megértést kell mutatni minden törekvés iránt, el kell távolítani magától a tehetségtelenséget és meg kell látnia a tehetséget tekintet nélkül arra, hogy az irány, melyhez a művész tartozik, megfelel-e az ő egyéni ízlésének.

A vagyon kötelez.

Ne mondja senki, hogy a mai társadalom szegény arra, hogy itt mecenások támadjanak. Igaz, hogy a magyar intelligencia pénzügyileg gyenge. De helyükbe léptek más vagyonos emberek gyorsan keletkezett vagyonaikkal. Vegyük őket tudomásul, megköveteljük tőlük, hogy támogassák a magyar műveltséget, mert ha nem tessék meg önmaguktól, rá fogjuk őket kényszeríteni az állam eszközeivel. A vagyonnal együtt megszerették azokat a kötelességeket is, amelyek vele járnak. A nemzetnek máj nehéz helyzetében, amikor a művelődés a lét és nem lét kérdése, mert csak a szellem fegyvereivel tudunk védekezni, nem fogunk kegyelmét ismerni azokkal szemben, akik hazájuk iránt a maguk kötelességét nem tudják. Ma még csak kérek és figyelemre méltok, de ha szavam hasztalanul hangzanék el, megteszem a szükséges kezdő lépéseket arra, hogy kényszerítsek. Adja Isten, hogy erre sor ne kerüljön, hogy áthasson valamennyiünket az az áldozatkész szellem, amelynek legszebb kifejezője Széchenyi István volt, amikor egyévi jövedelmét felajánlotta a haza oltárára.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter beszédét hosszabb és lelkes taps üdvözlölte.

Utána Angyal Dávid egyetemi tanár tartott felolvasást Széchenyi István gróf ifjúkori naplójának első két kötetéből az 1814—1825. évekről szóló feljegyzéseiből. Széchenyi István gróf fiatalkori lelki életét és a reformgondolatnak fejlődését ismertette. Rámutatott arra, hogy az ő életében a fantázia volt az uralkodó lelkitulajdonosság és ebből következtek az ő sajátosságai.

Az elnök üdvözlése.

A nagy tetszéssel fogadott előadás után Csányi Dezső dr. az Országos Levéltár igazgatója, a Történelmi Társulat alelnöke szólalt fel. Klebsberg Kuno gróf személyében — mondotta — a tudomány és kultúra terén kiváló férfiúra tekinthetünk, aki mentő, alkotó és szervező munkásságot fejt ki. Férfiúi munkájának teljességét jelző ötvenedik születésnapja alkalmából egyetemi tanárok, tudományos intézetek vezetői, az Akadémia tagjai, számszerint ötvenen, egy áttaluk írott és szerkesztett emlékművet juttatják kifejezésre érzelmeiket a legjobb kívánságok kíséretében.

Csányi Dezső dr. átnyújtotta Klebsberg Kuno grófnak a diszes kiállítás emlékművét és kérte, fogadja azt szívesen tanubizonyosságul annak, hogy megértették őt, hálával, bizalommal, szeretettel és ragaszkodással vannak nemcsak személyéhez.

A megjelentek meleg ünnepségben részesítették Klebsberg Kuno gróft, akit azután Berzeviczy Albert üdvözölt a Magyar Tudományos Akadémia nevében. Két ok indítja az Akadémiát arra, hogy bensőséggel csatlakozzák az ünnepséshöz. Az egyik az a közösség, amely az Akadémia és a Történelmi Társulat között fennáll, a másik az a köszönet és elismerés, amellyel az Akadémia Klebsberg Kuno grófnak mint vallás- és közoktatásügyi miniszternek tartozik. Az Akadémia legmélyebb tiszteletét, igaz elismerését és szerencsekívánatait töltsécsölte.

Szentmiklóssy Márton dr., a Pázmány Péter Tudományegyetem rektora nemcsak a vezetés alatt álló, hanem a szegedi, debreceni és pozsonyi egyetem nagyrabecsüeléséről és ragaszkodásáról biztosította Klebsberg Kuno gróft. Az ő művelődéspolitikájának tengelye a felsőbb oktatási érdekeinek ápolása. A történelmi Magyarország egyetemének további fennmaradásával lehetővé tette, hogy a tudomány világossága négy központból áradjon szét, Trianonon túlra is.

Hóman Bálint dr., a Nemzeti Múzeum főigazgatója, a Gyűjteményegyetem nevében üdvözölte Klebsberg Kuno gróft. Nem a személyt, hanem a benne megtestesülő kulturpolitikát, azt a nagy kulturpolitikai koncepciót köszöntötte, amelynek eszköze az összes magyar tudományos intézmények és személyek organikus együttműködésének biztosítása. A Gyűjteményegyetem keretében a muzeális levéltári és könyvtári intézményeink egy egészséges fejlődés alapjait adják.

Végül Károlyi Árpád államtitkár a Collegium Hungaricum és a bécsi magyar intézetek ragaszkodását és üdvözlését tolmácsolta.

Klebsberg Kuno gróf hálás szavakkal köszönte meg az üdvözlést. Munkásságában

az a törekvés vezeti, hogy a magyar köz tudatban a nagy kulturpolitikai probléma ne úgy álljon, hogy: magas kultúra, vagy népművelés. A vagy szót az és szóval kell felcserélni. Egyformán kell mind a kettőt fejlesztenünk. Ebben a gondolatban mérül ki mindaz, amit mint miniszter eddig cselekedett, köszöni az üdvözlést, mely a további munkásságához erői fog adni neki.

A megjelentek ismételt meleg ünnepségben részesítették Klebsberg Kuno gróft.

A közgyűlés ezután betöltötte az igazgató választmányból szabályszerűen kilépő tagok helyét, majd a főtitkár betejesztette jelentését a Társulat múlt évi munkásságáról.

Az ünnepi lakoma.

A közgyűlést követően este 8 órakor a Hungaria szálló külön termében 200 tételű bankett volt. A vacsora folyamán Domanovszky Sándor dr. egyetemi tanár a kormányzót köszöntötte fel.

— Az utolsó megpróbáltatásunkban a kimerülésnek volt egy óvatlan pillanata, — mondta, — amikor saját véreink használták fel a nemzet elfáradását arra, hogy a nemzet ellen forduljanak. Volt idő, amikor örök szegényünkre, ujongani lehetett a felett, hogy a történelmi Magyarország nincs többé. Akadt azonban vezetőnk, aki új utakra vitt bennünket, hogy felkapaszkodjunk azon a lejtőn, amelyen olyan hirtelen csuszunk alá. Nagybányai Horváth Miklósról írtam poharamat, hogy tovább vezessen bennünket a csöppet sem látványos, de áldásos alkotó munka útján!

A megjelentek a felköszöntött állva hallgatták végig és lelkesen éltették a kormányzót.

Ezután Riesz Frigyes dr. a szegedi egyetem, Lencz Géza dr. a debreceni egyetem, Bakay Lajos dr. a pécsi egyetemi rektora, a vezetésük alatt álló egyetemek nevében, Pintér Jenő dr. a magyar tanárság, Strömmer Viktorin dr., pannonhalmi perjel pedig a szerzetes tanárok nevében mondott felköszöntőt Klebsberg Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszterre, aki megköszönte az üdvözlést a többiek között a következőket mondotta:

— Ha valami csekély szolgálatot tudhat tenni a kultúrának a mai nehéz időkben, ez csak az volt, hogy belevittem a köztudatba, hogy nem igaz az, hogy a magas kultúra érdekében hozott áldozatok gazdaságilag nem gyümölcsözők. Ma már eljutottunk odáig, hogy gránitba harap az, aki kárt akar tenni az egyetemekben, vagy a magas kultúrában. Munkalársak kellene ahhoz, hogy az ilyen törekvés sikeres legyen, mert a miniszter csak a munka előfeltételeit teremtheti meg. Nekünk szükségünk van a katolikus szerzetes-rendeknek és a nagy tradícióval rendelkező protestáns egyházak kulturális intézményeire. De hiba lenne, ha nem akarnánk ott, ahol egyéb erők nem elégségesek, állami intézményeket létesíteni. Büszkém mondtam Berlinben, hogy nálunk nincsenek ellentétek a történelmi egyházak között, mert az a meggyőződés hat át bennünket, hogy a mai helyzetünkben semmiféle meghasonlás luxusát meg nem engedhetjük. Én hívom az összes hazafias felekezeteket, jöjjenek és segítsenek a haza újjáépítésében.

Kimagasló egyéniségekre is szükségünk van, különösen a magas kultúra világában. Bizonyos szegénységért fogott el akkor, amikor 50-iki születésnapom ennyi tisztségben volt részem. Itt van a társaságban egy férfi, aki ötvenéves munkásságának jubileumát üli, Berzeviczy Albert. Holnap lesz huszadik esztendeje annak, hogy a Tudományos Akadémia elnöki székét elfoglalta. Nehéz időben viselte ezt a tisztséget, amikor nem taposott utakon halad, hanem újabb és újabb nehézségekkel kell küzdenie. Ő kimagasló tagja annak a kulturális diplomáciának, amelynek jóvá kell tennie a monarchia diplomáciájának a multakban elkövetett sok hibáját s meg kell mutatnia Európának, hogy a magyar nemzet, amelyet mesterségesen izoláltak, Európa közepén hatalmas kultúrteremtő. Ő a magyar kultúrának legfőbb képviselője és arra kérem, hogy támogatását, amely megbecsülhetetlen nekem, aki pártatlanul nehéz körülmények között képviselem hivatatosan a kultúrát, ezután sem vonja meg tőlem!

A megjelentek hosszasan ünnepelték úgy Klebsberg Kuno gróft, mint Berzeviczy Albertet, aki válaszában hálásan köszönte meg a megemlékezést. Méltatta azt a kulturpolitikai tevékenységet, amelyet Klebsberg Kuno gróf a mai nehéz körülmények között folytat és azt kívánta, hogy az ő minisztersége minél messzebbre nyúljon s az eddigi sikerek után még nagyobb sikerek koronázzák munkáját a magyar nemzet kulturájának javára és dicsőségére.

Varaha Gyula mint egy kis parasztskola gondnokságának elnöke szólalt fel. Klebsberg grófnak a népművelés terén szerzett érdemeit méltatta, amelyeket már a Julián Egyesületben szerzett. Hiszi, hogy a miniszter azt a harcos magyar lelket, amelyet a Julián Egyesület tanítóiba beléltott, beleplántálja a megmaradt Magyarországi néptanítóiba is.

Orkán és hóvihár.

Prága, nov. 12.

Omlótban és környékén ma éjjel olyan orkán volt, amely pusztító hatásában és erejében az utóbbi évek minden hasonló katasztrófáját felülmúlta. A fergeteg este 10 órakor esővel és heves északi széllel kezdődött, amelynek ereje az éjszaka folyamán egyre növekedett és végül orkánná nőtt. A házak megsérültek, a földeken nagy kár esett és a telefon- és távíróvezetékek erősen megrongálódtak. A kár több száz ezer cseh korona. Emberéletben nem esett kár.

Linz (a Duna mellett), nov. 12.

Enyhe idő mellett ma reggel hóvihár támadt, amely este esőbe ment át. A távbeszélőforgalomban jelentékeny zavarok voltak.

Bécs, nov. 12.

A szakadó eső, amely tegnap este kezdődött és ma egész napon át tartott, a bécsi házakban, különösen a régi épületekben, sok s egészben véve nagy kárt okozott. A tűzoltóság hetvenhátszer vonult ki, hogy falak bedőlését megakadályozza, beomlott tetőket hordjon le és más munkát végezzen. A köztársaság ünnepségét az eső megzavarta. A városháza kivilágítása elmaradt.

Grác, nov. 12.

A tartós esőzések következtében több patak kilépett medréből. Ehrenhausen és Marburg között a déliásvuton a forgalom gátcsuszamlás miatt három óra hosszat megszakadt. A fehéringi vonal mentén sok szántóföld víz alatt áll.

Berlin, nov. 12.

Az elmúlt éjjel folyamán a hőmérő helyenkint 5 fokkal a fagypontra alá szállott. — Münchenből jelentik: A bajor hegyvidékeken és Münchenben is ma nagy havazás volt.

Aradás Zalamegyében.

Zalaegerszeg, nov. 12.

A többnapis esős következtében a Rába és mellékfolyói megdagadtak. A víz kilépett a folyó medréből s elöntötte a mezők és községek egyes részeit. Különösen Vaszentmihály községet fenyegeti veszedelem. A község jegyzője telefonon kért segítséget a szentgotthárdi szolgabírói hivataltól. Erősen megáradt a Pinka, a Gyöngyös és a Perim-patak. Különösen a Perim-patak áradt meg oly erősen, mint amilyenre emberemlékezet óta nem volt példa.

A sok esős és Zala-folyó kilépett medréből és igen nagy pusztításokat végzett. A Kerka Lenti község felé elöntötte. Teljesen elöntötte Lenti-Szombathelyt, Lenti-Kápolnát, továbbá Múmor és Csesztreg községeket. A veszedelem ezekben a községekben igen nagy, emberéletben azonban eddig nem esett kár. Az anyagi kár összegét még nem állapíthatják meg. A lakosság hirtelenében fösszetalakolt tutajokon menti életét. Zala vármegyében alispánja Szombathelyről telefonon egy század utascsapat kirendelését kérte Lenti vidékére és segítséget kért a helyi minisztériumtól is.

A Zala folyó Salomváron két házat döntött romba. Más községekben több házat döntött össze, utakat szakított át és hidakat sodort el. Felvesztve menekült a lakosság a Zala mentén is. A zalaegerszegi alispán hivatalában, valamint az árterület ama részein, ahol telefonszolgálat van, az egész éjszaka folyamán permanenciában vannak.

A Zala alsó folyásáról még nem érkezett jelentés, mert a víz áradása csak az esti órákban érkezett ezekre a helyekre. Mindössze Zalaberről jelentették, hogy a víz védőgátak hiányában elérte a házakat. A Zalaegerszeg közelében lévő malmot teljesen körülöntötte a víz. Minthogy innen nem érkezett jelentés, Csobor polgármester csónakba ülve maga gyözött meg a malmokban lakók sorsáról. Emberéletben itt sem esett kár.